

087 Abstract Art [3]

Vooraf

In Mondriaans nalatenschap¹ zijn zeven bronnen aanwezig met de titel 'Abstract Art'. Deze bronnen zijn verdeeld over vijf archiefmappen:

Overzicht van de 'Abstract Art'-bronnen in het Holtzman Deposit	
Holtzman Deposit, Box 2 Folder 42. Titel Folder: 'Abstract Art (1941)'	- no.42 [manuscript] 'Abstract Art'
Holtzman Deposit, Box 2 Folder 43. Titel Folder: 'Abstract Art (October 1941)'	- no.43a [manuscript] 'Abstract Art' - no.43b [typoscript] 'Abstract Art' - no.43c [manuscript][achterzijde '43b'] [zonder titel] - (no.43d [transcriptie] 'Abstract Art') ²
Holtzman Deposit, Box 2 Folder 44. Titel Folder: 'Abstract Art (November 1941)'	- no.44 [manuscript] 'Abstract Art'
Holtzman Deposit, Box 2 Folder 46. Titel Folder: 'Pure Plastic Art (1942)'	- no.46 [manuscript] 'Pure Plastic Abstract Art' ³
Holtzman Deposit, Box 5 Folder 7- Y8. Titel Folder : 'Abstract Art'	- no. Y8 [manuscript] 'Abstract Art'

De bronnen '43a' en '43b' zijn gedateerd 'oktober 1941', en de bron '44' 'nov.' (hoogst waarschijnlijk 'november 1941'). De manuscripten 'Y8' en '42' zijn waarschijnlijk eerder geschreven dan 'oktober 1941', vermoedelijk in 'september 1941'.

Van 'Y8' en '42' tonen alleen de eerste zinnen enige overeenkomst, maar daaruit kon tussen deze manuscripten geen volgorde vastgesteld worden. De chronologische volgorde van 'Y8' en '42' is dan ook arbitrair bepaald.

De volgorde van de bronnen '46', '43a' en '43b' is bepaald op grond van correcties die in de lopende tekst van een volgende bron waren ingevoerd. '43c' is een pagina met toevoegingen, waarvan Mondriaan niet aangeeft waar deze ingevoegd moeten worden⁴. De laatste bron is de publicatie *Abstract Art* in het boek *Art of this Century*⁵, gedateerd 'november 1941'.

In dit corpus behouden alle bronnen hun titel: *Abstract Art*. Ter onderscheiding wordt achter elke titel een nummer tussen vierkante haken geplaatst. De volgorde van deze nummering is min of meer chronologisch bepaald.

De zeven bronnen met de titel *Abstract Art* worden in dit corpus als volgt gepresenteerd:

- manuscript 'Y8' als: 085 *Abstract Art* [1];
- manuscript '42' als: 086 *Abstract Art* [2];
- manuscript '46' als: 087 *Abstract Art* [3];
- manuscript '43a' als: 088 *Abstract Art* [4];
- manuscript '43b' als: 089 *Abstract Art* [5];
- manuscript '44' als: 090 *Abstract Art* [6].
- publicatie als: 091 *Abstract Art* [7].

Bron

De bronnen '43' en '46' vertonen tekstuele verwantschap. De volgorde in de tekstontwikkeling is bepaald door het opnemen van correcties van het voorgaande in de lopende tekst van het volgende manuscript (typoscript). In onderstaand schema is het verband tussen de 'Abstract Art'-manuscripten en -typoscripten uit de archiefmappen '43' en '46' weergegeven:

¹ Holtzman Deposit.

² Transcriptie, waarschijnlijk door Holtzman na Mondriaan overlijden vervaardigd.

³ Folder 46 heeft als titel 'Pure Plastic Art', maar op het manuscript heeft Mondriaan de titel 'Pure Plastic Art' gewijzigd in 'Abstract Art'.

⁴ Digital Appendix: Supplements 089 – [no title] (manuscript 43c).

⁵ Peggy Guggenheim. *Art of this Century. Objects - Drawings - Photographs - Paintings - Sculptures - Collages 1910 to 1942*. New York, 1942: 32-33.

Schematisch verband tussen de bronnen in de archiefmappen '43' en '46'	
ms '46' → ms '43a' → ts '43b'	ms = manuscript ts = typoscript

Manuscript '46' - de basis voor *Abstract Art* [3] - is de eerste versie van de tekstontwikkeling⁶.

In archiefmap '46' is één manuscript aanwezig. Manuscript '46' is getiteld: 'Pure Plastic Abstract Art' en niet gedateerd. De tekst is slordig geschreven, nu eens met pen, dan weer met potlood en met veel correcties en toevoegingen. De bron bestaat uit vijf gelinieerde dunne schrijfblokbladen⁷. Het eerste vel is aan twee kanten beschreven. De vellen zijn - rechtsboven - genummerd: 1, 2, 3, -, 1. Er is dus een dubbele pagina 1 aanwezig; één pagina 1 is met een aantal verticale strepen doorgehaald en wordt beschouwd als een afgewezen eerste poging. Bij het construeren van de basistekst is deze pagina 1 niet meegenomen.⁸

Het manuscript '46' vertoont tekstueel grote overeenkomst met manuscript '43a' en kan beschouwd worden als een kladversie van '43a'.

We beschouwen deze bron als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

Abstract Art [3] vormt samen met [088] *Abstract Art* [4] en [089] *Abstract Art* [5] een zogenoemde dubbele presentatie.

Basistekst en leestekst

Als basis voor de leestekst is het manuscript '46' gebruikt uit het Holtzman Deposit.

Titel

Mondriaan heeft het manuscript '46' de titel *Abstract Art* gegeven. Dit is ook de titel van de gepresenteerde tekst, maar aan de titel is een onderscheidend nummer toegevoegd. '46' wordt gepresenteerd als *Abstract Art*[3].

Datering en ondertekening

Manuscript '46' is niet gedateerd. Het volgende manuscript in de tekstontwikkeling - '43a' - heeft Mondriaan gedateerd: 'Oct. 41'. We menen dat '46' omstreeks dezelfde periode is ontstaan. De beredeneerde datering voor dit manuscript is: oktober 1941.

De tekst is niet ondertekend.

Ontstaan en publicatie

Op basis van de correcties die in de lopende tekst van een volgend manuscript of typoscript zijn ingevoerd, kan de ontstaansvolgorde van de bronnen '46', '43a' en '43b' aangegeven worden. Overigens is de tekst van het typoscript '43b' niet geheel overeenkomstig het voorafgaande manuscript. Mondriaan heeft waarschijnlijk aan Charmion von Wiegand⁹ gevraagd zijn Engels tijdens het overtypen te verbeteren.

Van de twee manuscripten ('46' en '43a') lijkt manuscript '46' het meest op een concept voor eigen gebruik. Grote delen van '46' zijn doorgehaald. Manuscript '43a' lijkt te zijn ontstaan uit manuscript '46': gedeelten van '46' zijn overgeschreven en de correcties zijn in de lopende tekst van '43a' verwerkt. Dit geeft aan dat manuscript '46' eerder is geschreven dan '43a'. Manuscript '43a' heeft dan ook een meer voltooid karakter door de datering ('Oct.41') en de ondertekening ('Piet Mondrian').

Manuscript '46' is niet eerder gepubliceerd.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *Abstract Art* [3] besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden

⁶ Een belangrijk uitgangspunt van deze editie is, dat alle versies van Mondriaans geschreven werk volledig terug te vinden zijn.

⁷ Afmeting: 24,7 x 19,7 cm (9¾ x 7¾ inch).

⁸ Digital Appendix: Supplements 087 – 'Pure Plastic Art' (manuscript 46 – second page 1).

⁹ Charmion von Wiegand (1898-1983), Amerikaans kunstkritica en kunstenaars.

wordt een verklarende omschrijving gegeven in het ‘Sleutelwoordenregister’¹⁰. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstract art, abstraction, culture of art, dynamic movement, intuition, neo-plasticism, non-objective art, non-subjective art, pure abstract art, realistic art, universal, universal expression.*

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Abstract Art [3] is gedateerd ‘oktober1941’. We vermoeden dat deze korte tekst ook ergens in die maand is geschreven. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1941 zes schilderijen vervaardigd: B299/319-B304/293¹¹. Hij zal tijdens het schrijven aan *Abstract Art [3]* met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

¹⁰ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹¹ CRII: 403-407.